ВЕЧЕРНИЦѢ.

ЛИТЕРАТУРНЄ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 43. Львôвъ дня 28. Грудня 1862.

СОНЪ.

(Марьи Александровнѣй Марковичцѣ.)

На панщинѣ пшеницю жали,
Втомилися и спочиваютъ;
Пôшла въ снопы, пошкандыбала
Ивана сына годувать.
Воно сповитеє кричало
У холодочку пôдъ снопомъ.
Росповила, нагодувала,
Попестила и нѣбы сномъ
Надъ сыномъ сидя задрѣмала.
И сниться ѣй той сынъ Иванъ:
И вродливый и багатый
Та вольный, бачиться; бо й самъ
Уже не панськíй, а на волѣ, —
Та на своѣмъ веселôмъ полѣ
Таки свою пшеницю жнуть,
А дѣточки обѣдъ несуть,
И усмѣхнулася небога, —
Прокинулась, нема нѣчого!
На сына глянула, взяла
Его, тихесенько сповила,
Та й щобъ дожать до ланового,
Ще копу дожинат пôшла.

Т. Шевченко.

ГОРДОВИТА ПАРА.

(Бабусине оповѣданья.)

I.

Снѣгомъ ôконечко наше забило... Завѣрюха... Якъ то нашимъ теперъ середъ шляху? Ростѣть скорѣйше, хлопята, на пôдмогу татусеви. И матери нема щось довго зъ рѣчки. Ростѣть, ростѣть, дѣвчаточка! Добре сидѣти въ теплому запѣчку за старыми головами... А якъ я осталась на свѣтѣ малою сиротиною — всякои нужды дознала. Яка-то, Боже мôй, давня давнина, а коротенькій часъ дѣвоцькій наче минѣ вчора змигнувся!. Теперъ, що ни почую, забуваю, а крôзъ ти молодощѣ дивлюсь у давнину, наче крôзъ воду прозôрну. Такъ, якъ оце вы обсѣли мою куделю — щобъ були здоровеньки, — такъ було й я зимою граюсь ляльками при своѣй бабусѣ... Дай ѣй, Господи, всѣ мытарства пройти, да й не зупинитись.

Древня була моя бабуся покôйничка — ще-то съ тыхъ старосвѣтськихъ людей, що Шведчину и всяки невпокоѣ козацьки своими очима бачили. Тодѣ, дѣточки, на Вкраинѣ велось не-понашому. Що страшно, то страшно було слухати, а серце линуло голубомъ у ту старовину невпокôйну. Козаки були козаками, дѣтоньки, — одно слово: скрôзь пахло волею; земля була роскôшна; рыбы въ водѣ, звѣря въ гаяхъ — абы охота ловити; и травы були буйнѣйши; здається, й сонце сіяло краще на святому небови, — далебô, дѣтки! Тымь-то й бабуся покôйничка було каже: „Не стає, не стає, моя дитино, такихъ дѣвчатъ и козакôвъ по Вкраинѣ, якъ за мого були дѣвуванья."

II.

Найчастѣйшъ було споминає про Марусю Ковбанôвну, що такои красы, каже, и свѣтъ наставъ — не бувало. Я, каже, була ще пôдлѣткомъ, то минѣ ѣѣ коло церкви показували здалеку. До неи й приступити, каже, було страшно: така величня. Кунтушъ на ѣй — сами златоглавы: кораль на ѣй усѣ въ дукачахъ. Давнего була роду козацького Маруся Ковбанôвна, — то нѣхто не вбереться краще ѣѣ мѣжъ люде. И козаки-молодики ѣѣ жахались — не то що. Очима поводить — наче душу съ тебе выймає: все бъ ѣй росказавъ, не потаивъ бы й грѣха передъ нею. Владычня, справдѣ, каже, владычня була краса въ Ковбанôвны.

Батько ѣѣ Ковбаня отаманувавъ у Сѣчѣ и все море сплававъ, поринаючи на дно за дорогими тыми дукатами й коралями, — такъ-то люде було славлять. Ато ще було кажуть, що ôнъ по той бôкъ Днѣпра у Польщѣ якимись козаками орудувавъ, та й у нашу сторону якось прибився. Неприступный бувъ чоловѣкъ старый Ковбаня, — и жѣнка одъ его нѣчого не довѣдалась, хто ôнъ, и що ôнъ, и зъ ôдкиля ôнъ, и якъ ôнъ.

III.

Така жъ и дочка въ его выхохалась. Старый спочивъ уже на цвинтарѣ, молодою дѣвчиною покинувъ свою Марусю. Молоде жъ було, а горде й потайне — крый Боже! Було й на улицю мѣжъ дѣвчатъ не выйде, тôльки хиба коло криницѣ, якъ зустрѣне котору, трошки постоить, словомъ ласкавымъ перекинеться. И въ буденъ було дукачѣ носить; стане противъ сонця — королѣвна, та й годѣ! Вже й дѣвчата було кажуть, що въ неи й вода зъ вѣдеръ наче срѣбло льеться. А козаки жъ тобѣ були не нашихъ парубкôвъ — воевники, хоробрй молодцѣ, а боялись до неи залицятись. Така була та Маруся Ковбанôвна. Скине окомъ — наче до тебе заговорить, а заговорить — наче заграе. Якій бы то и козакъ бувъ, щобъ до неи зъ жартами, съ прикладками! Такого не було й на всѣй Гетьманщинѣ, здавалось. Оттакъ було росказуе минѣ бабуся. Якось, каже, пôшла чутка помѣжъ дѣвчатами, що любиться Маруся съ Прохоромъ Осауленкомъ, да й любиться певне: и въ вишневôмъ садку ихъ бачили проти мѣсяця, и старосвѣтську скиндячку пôзнали въ Прохора въ ковнѣрѣ. Любиться. А Прохоръ Осауленко бувъ козакъ не зъ величнихъ; щира душа, себе на смѣхъ не подасть, та й годѣ. Були козаки на селѣ противъ его — що волохатй туркоты противъ голуба. Отъ же порай, укажи дѣвоцькому серцю! Покохала Маруся Прохора — и мовъ, та хмелина, коло его вьеться. Що горда, то й горда, а ôнъ споглянe — и очицѣ спутить: всѣ вже помѣтили, и ото вже хвалились: „Будемо-жъ добре да й добре гуляти на весѣльи! Нехай Господь парує, коли собѣ прійшлись до пары!“

IV.

А багатырка була Марусина мати зъ дѣда-прадѣда: у неи въ свѣтлицѣ пôдъ столомъ були закопани ще якись Пилявськи грошѣ, то сподѣвались гульнѣ на всю Гетьманщину. Прохоръ бувъ собѣ такъ, небагатый козакъ: его панотець на осаульствѣ батькôвщину надполовинивъ, щобъ-то одъ значного товариства не одрôзнятись; такъ отъ же его Прохорнови пара припадала якъ разъ до поправы. Чи дивувався жъ хто, чи нѣ, якъ та гордыня, Маруся Ковбанôвна, хлопця собѣ принадила, — а, може, хто й завидувавъ Осауленкови, якъ-то ôнъ доступивсь до такои кралѣ, ажъ тутъ по селу грянула инша чутка помѣжъ молодѣжью: Прохоръ Осауленко до вбогои сироты Оринки Лободôвны горнеться. Чи вона его якъ уразила въ серце, та гордôвниця, чи ôнъ роздумавсь, а вже проводить зъ юлицѣ Оринку до самои хаты, и вона на его квѣтками зъ города середудня кидае.

V.

Що жъ наша Ковбанôвна?.. То була мовчазлива, ато ще гôрша стала: мовъ малюванья яке пышне, сидить було на лавѣ въ матери. У недѣлю було зайдемо до старои Ковбанихи на оченашъ, то й Маруся, вернувшись изъ церквы, увôйде въ свѣтлицю та, не скидавши блаватъ своихъ и золотого дѣвоцького караблика, такъ и сяде коло ôконця. Сонечко вдарить по тыхъ дукачахъ препышныхъ, по тому брузументѣ сутозолотому... сьяе Маруся— квѣтка квѣткою! Ще задумаеться трохи; брôвоньки тй якось нѣбы насупить, — ажъ чогось сумъ бере, на неи дивлячись: важке щось на думцѣ въ неи, и краса ѣѣ грôзна якась изробилась....

А до неи — прочували мы глухо — залицявсь, черезъ свого осаульця, сотникъ, старый Байдакъ. Удôвець бувъ и бездѣтный, а грошей сила, то нехай бы, каже, комунебудь пôсля мене досталось. Одказала Маруся: „Хиба я зъ роду грошей не бачила?“ Не зважився панъ сотникъ и старосты присылати, щобъ не скепкувала вродлива Ковбанôвна. Коли жъ чуемо — по селу туркôтъ, туркôтъ. Тамъ сотникъ рыдваномъ курить до вдовинои хаты. Зъ нимъ родичѣ поважнй у рыдванѣ. Козацтва купа комонникомъ, — пышно й гучно завѣтавъ панъ сотникъ до Ковбанихи.

VI.

Тутъ же мы, каже бабуся, дивуемось тому поѣзду, а тутъ дѣвчата якъ гукнуть по селу:

> Ишли дружечки у три рядочки,
> Ориночка та й попереду!

Дѣвичъ-вечѣръ збѣрае вже Орина Лободôвна: хустки подавала за Прохора Осауленка. Такъ отъ що воно есть — той сотницькій поѣздъ: се жъ наша краля хоче весѣлья весѣльямъ заломити, мѣсяця сонцемъ загасити!... Такъ и есть! Маруся, мовъ зоря красна, то въ одну, то въ другу хату до свого роду, до близькихъ сусѣдъ и пріятелѣвъ — на дѣвичъ-вечѣръ дружокъ збѣрати. Вся въ золотѣ, въ шовкахъ. Тамъ одна плахта-павине-пѣро паръ двохъ волôвъ чумацькихъ стояла, а коралямъ и цѣны нема. А сукня жъ то зъ золотыми усами!... Вже справдѣ такъ було, якъ спѣвають:

> Ишла дѣвчина черезъ бôръ,
> А на ѣй сукня въ ôсѣмъ пôлъ.
> Якъ стала сукня сіяти,
> Стала дôброва палати...

Народъ такъ и поринувъ до Ковбанишиной хаты. А въ Ковбанихи — всѣ знали — въ леху стоить двѣ бочки старои оковитои, що ще Ковбаня спустивъ у лехъ про весѣлья любои донѣ, та двѣ бочки меду, що зовуть пяне-чоло, або спотыкачъ, — такого, що одъ одного кубка спотикатимешся. Оце жъ уже козацтво познимало зъ себе поясы и на поясахъ ти всѣ бочки вытягують и ставлять на зеленому морôжку, поклавши пôдъ бочки колодязну цямрину, щобъ краще було точити. Чутка така пôшла (якъ ти люде заразъ и довѣдались!), що стара Ковбаниха покине будыночокъ и дворище свое, до сотника зъ дочкою и зъ усею худобою въ хуторъ его Пôжмурки переберется, то всѣ трунки на весѣльи добрымъ людямъ вычастуе. А се,

бачте, воля така Марусина була, щобъ и мати не жила въ нелюбому ѣй селѣ.

VII.

Що жъ то за весѣлья скоилось, то й сказати не можна! Уся сотня гуляла три днѣ и три ночѣ; самыхъ пороховъ двѣ мѣрки выстрѣляли. Гарматы до вдовинои хаты попривозили. Родичѣ молодои зъ гарматъ у воротяхъ стрѣляли, а козацтво зновъ зъ гарматами та зъ самопалами молодои добувало. Сотникъ верхи, сивый якъ голубъ, у золотому жупанѣ, въ соболевôй шапцѣ зъ оксамитнымъ зеленымъ верхомъ, а кôнь пôдъ нимъ сѣрый, якъ рябець, кôнь турецькій, — такій кôнь, що й старый на ему молодымъ здаеться. Такъ черезъ гармату й перескочивъ!

А якъ до вѣнця ѣхали, то — Господе мôй! — ôсьмерикъ волôвъ съ Пôжмурокъ пригнали, такихъ, що кожна пара несчисленни грошѣ коштуе. Сотникъ у чумацтвѣ кохався. Та ще привезли якогось нѣмецького воза, довженезного, що и въ дворѣ не змѣститься, та того воза самыми киндяками й выслали, ажъ по люшняхъ, по колесахъ телѣпаеться, на вія киндякъ лягае, а воламъ роги, якъ те вилце, червоными та блакитными широченными стрѣчками ввили, вѣнки зъ дубового листу та зъ золотыхъ гвоздикôвъ на шіѣ воламъ повѣшали. То були пышнй волы, що вôла ажъ до землѣ звисають, ато — наче; вво-снѣ тобѣ ввиджуеться. Князь изъ молодого княгинею сидять высоко на тому возѣ, а кна вкруги свахи, дружки, свѣтилка зъ мечемъ и музыки; козацтво верхи и спереду и зъ-заду. Простягся поѣздъ до самои церквы.

VIII.

И то жъ то въ церквѣ було всѣмъ диво: що двѣ парѣ разомъ будуть вѣнчатися: Маруся Ковбанôвна зъ сотникомъ Байдакомъ, а Орина Лободôвна зъ Осауленкомъ Прохоромъ. Справдѣ, каже бабуся, якъ сонце погасить мѣсяця на небѣ, такъ Маруся погасила и красою и пыхою багатою нелюбу ѣй пару. Хто бачивъ ѣѣ въ церквѣ — не всяке протовпилось, и я, каже бабуся, тôльки коло церквы стояла та на ти волы дивилась, та дивомъ дивувала, що зъ роду такихъ волôвъ съ такими пышными рогами не бачила... дакъ хто бачивъ, кажу, Марусю въ церквѣ, — вжахалися зъ ѣѣ красы дивнои. Бѣла якась вона зробилась, тôльки трошки краски по щокахъ розливалось, та губоньки алѣли (червонѣли); та ще лучча, ще краща, нѣжъ було, якъ зъ Осауленкомъ любиться. Очи сіяють, якъ зорѣ, — справдѣ, кажуть, якъ зорѣ ти очи сіяли. Зъ-горда позирала на Осауленка и на его Орину, сироту вбогу. Та, якъ голубка полохлива, до свого подружья хилилась. И Осауленкови було якось нѣяково. Богъ его вже знае, що въ его на душѣ було тодѣ, а послѣ объявилося... Нехай Господь одъ такого боронить всякого чоловѣка хрещеного.... Бодай бы лучче такого й не чувати!

IX.

Одгуляли весѣлья, выпровадили молодыхъ у Пôжмурки. Приданки бѣснувалися ище съ тыждень, переѣжджаючи то до вдовы Ковбанихи, то до сотника Байдака. Меды й паливки у его рѣчкою. Далѣ все затихло. Ковбаниха выбралась до зятя. Ще може, минула недѣля, чи й друга, а тамъ и выявилось лихо, що пôдъ те веселе бенкетуванья наклюнулось. Тяжке, дѣтки мои, лихо бувае съ того, якъ яка людина вродиться горда та пышна! Нема чоловѣкови щастья, въ кого жѣнка буде гордыня; нема й жѣнцѣ добра, коли въ чоловѣка невгамоване горде серце. Осауленкови, якъ ôнъ ще залицявсь до Марусѣ, чи любився зъ нею, просто сказати, — здалось, що вона, та Маруся, краса малевана, багатырка пышна, що вона нимъ гордуе, що вона зъ милости нѣбы тôльки до его свою вквѣтчану, золотомъ повиту голову схиляе. Богъ ихъ знае, яке тамъ слово мѣжъ ними бовкнуло, тôльки ôнъ засумувавъ тяжко, трохи, кажуть, самъ собѣ смерти не заподѣявъ, а далѣ — пострѣвай же! взявъ та й прихиливсь до вбогои сироты, до Орины безталаннои! А та собѣ — пострѣвай же! та й переказала сотникови пріѣзди за рушникомъ. „Бодай васъ, мои безталанночки! каже було бабуся: хочъ бы вы матѣркамъ своимъ одкрылися, хочъ-бы одну людину вы коло себе зъ щирымъ серцемъ та зъ добрымъ розумомъ мали!... Сами себе занапастили, мовчки собѣ по ямѣ выкопали!" Ось слухайте, що сталось.

X.

Ранкомъ въ-осени, тôльки що сонечко почало по красному рѣдкому листьячку сіяти, дивляться люде — по селу йде наша панѣ сотничка, та въ чому жъ вона убрана? Сукнѣ на ѣй сукнями, а коса росплетена по вѣтру мае, и, на головѣ вѣнокъ изъ сухихъ василькôвъ та чорнобрôвцѣвъ що за сволоками по свѣтлицяхъ затыкають. Отъ съ того хатнего зѣлья вона бѣдолашня вѣнокъ собѣ сплела и бѣжить, якъ та рыбонька вѣеться, до Осауленковои хаты. Осауленко наче ждавъ ѣѣ — выйшовъ назустрѣчъ. Побачивъ — и зарыдавъ якъ мала дитина. Люде обступили безталанночку божевôльню, а вона просить на весѣлья, кланяеться.... Що жъ то були за жалощѣ! Краса ѣѣ не змѣнилась, личко горить, очицѣ сьяють, та страшно було на нѣи дивитись.

Выйшла й нещаслива Орина съ хаты, нѣчого й не каже, и чоловѣка свого не впиняе, а той ажъ у сыру землю бьеться. Коли жъ тутъ панъ сотникъ ѣде... Похилився,— вже не той, що на весѣльи бувъ... зрозумѣвъ, якого собѣ щастья доскочивъ. Ласкавымъ, тихимъ словомъ почавъ свою молоду жѣнку благати, щобъ додому вернулась. Вона наче й опамяталась; схилила голову на бѣли руки, личко въ долонѣ втопила,— повезъ ôнъ ѣѣ додому.

XI.

Засумувавъ же тяжко нашъ Осауленко пôсля сего, занудивъ свѣтомъ несказанно. Зъ лиця спавъ, ажъ почор-

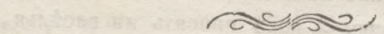
нѣвъ одъ великои туги, и все въ пасѣцѣ зъ дѣдомъ-пасѣшникомъ сидить. Воно-то й треба було его помочи, щобъ на зиму бжолы установити, такъ коли жъ ôнъ и додому не навѣдаеться, тамъ и ночуе въ куренѣ, и все — росказувавъ опôсля дѣдъ — все мовчки плаче, а въ ночѣ встане и навкруги пасѣки, мовъ неприкаяный, блукае. Не довго жъ се й проволоклось. Казали добри люде: „Бережѣть вы сего чоловѣка!" та якъ его вберегти? То не дитина. Ôнъ и дѣло робить, нѣкому важкого слова не скаже; и Богу молиться, тôльки знай мовчить та сумуе, та чахне, мовъ свѣчка тане.

XII.

На самого Наума, каже бабуся, що дѣтей люде до дяка оддають, идуть нашѝ селяне черезъ греблю до церквы, ажъ дивляться — на стрижнѣ Осауленкова шапка плавле. А въ его була запорозька кабардинка съ кабарды, — ему въ Сѣчѣ подаровано, якъ горѣлку возивъ у Сѣчъ. Дивуються люде й жахаються: щось воно не добре вѣщуе. Коли жъ дѣвчата: „Гляньте, гляньте! вѣнокъ зъ сухихъ васильковъ та чорнобрôвцевъ!" Справдѣ де взявся, выпливъ изъ-за осоки такій само вѣнокъ, якъ бувъ на молодôй сотничцѣ. Почало быстриною шапку крутити, а тутъ вѣтерець повѣявъ... И сплилась шапка докупы зъ вѣночкомъ, и поплыли по стрижню въ-парѣ.

„Е, та се жъ воно щось е тутъ негарне!" сказали стари люде. „А шукайте човна, давайте невода!" Закинули невôдъ, — такъ и есть! вытягли ихъ у-парѣ. Обнявшись вôни въ водѣ лежали.... Що-то страху було на нихъ дивитись! що-то жалощѣвъ! Прибѣгъ кôньми сотникъ, и теща зъ нимъ пріѣхала. Ну, вже тутъ и росказати не можна, говорить було бабуся, якого було плачу та лементу. Заразъ ихъ и поховали; здобули въ когось готову простору домовину. Надъ ставомъ, помѣжъ вербами й поховали ихъ у однôй домовинѣ. Нехай ихъ уже Господь хочъ на тôмъ свѣтѣ нерозлучае!

Петро Забоцень.

ЗЪ ДОРОГИ.

(Дальше.)

Докучило намъ скоро въ однôмъ домѣ сидѣти, дивитися що-дня на школу якогось педагога, що справдѣ варто бъ де-що повчитися — хлопцѣ менше учаться, нѣжъ бѣгають; стрѣбають якъ козы, борыкаються, верхомъ ѣздять — чисто-Елленське гимназіонъ! Пôшли жъ мы битымъ шляхомъ по-надъ озеромъ, та й бачимо славный палацикъ зъ садочкомъ, украшеный всякими вытребендями: на воротахъ стоить написано „Villa Augusta." Сидить у нѣй княгиня Лигницька — старенька, вже собѣ пôдтоптана вдовиця короля Пруського — але зовсѣмъ не зъ Пястôвського стародавнего кодла. Далѣй пôшла дорога по-пôдъ горбками, та й долиною черезъ селячки: Clarens, Montreux, Vernex; по-за шосейною дорогою у горѣ тягнеться залѣзниця, що пôшла на Вех до Ситтена (Sion) пôдъ гору Simplon, та й нерѣдко прорубана крôзъ твердѝ скелѣ. Тією залѣзницею, або й возомъ долиною можешъ дойти ажъ по-надъ замчиско, збудоване усередъ воды на стрôмкôй скалѣ, а туди доступити можна лишень зъ одного боку по мôсточку. Отто знакомый зъ Байроновыхъ пѣсень Chillon, облитый докола водою. Цѣлѣсенькихъ три башты зôсталося ще зъ давнихъ давенъ — у нихъ лежить порохъ, та всенька май будôвля заложене войськовыми припасами. Можна пройти въ середину, заплативши сь-кôлька франкôвъ. На воротахъ хвердеральный хрестъ Швейцаріи занявъ мѣсце савойського хреста (croce del duca di Sabaudia). Вольна швейцарська мѣщанка съ правдивымъ чваньствомъ водила насъ по князькихъ теремахъ, кухняхъ та маштарняхъ. Далѣй завела насъ у середину найдавнѣщои вежѣ, що стоить ще ôдъ XII. вѣку (зъ бургундського панування). Тамъ були три ступенѣ у низъ — та й у такую яму впасти бъ можна, що хиба рыбамъ озера вѣдома глибочень — то называеться oubliètes, бо забували за нещасного узника, безъ суда вtрученого. У пôдземнôй темницѣ сухесенько, якъ у кôмнатѣ, бо всенька выкована у твердôй опоцѣ. Гарна готицька каплиця при виходѣ до пôдвôрья, тожъ у тôй самôй скалѣ — теперъ зъ нею злучена темниця, а на высокихъ стовпахъ оперта стеля — всенька вырубане у скалѣ.

Показала намъ баба застаенѝ сходки, которыми зводили невольникôвъ зъ судовои свѣтлицѣ въ пôдземніи узы; потôмъ камѣнну постелю, на которôй треба було спати, дожидаючися — приговору; высокій стовпъ, зъ котрого тягли въ гору невольника и зновъ гепали нимъ до долу для вынудженья, признатися виннымъ. Далѣй вмурованый балекъ, де вѣшали узникôвъ, та зъ-ôдкиля кидали ихъ тѣла, щобъ у озерѣ рыбу годувать. Нарештѣ при одному стовпѣ вковане кôльце, до которого бувъ причепляный ланцюгъ на три ступенѣ у довжки, а до того ланцюга прикованый бувъ за ногу Bonnivard, Берненській вôйтъ, взятый у полонъ герцогомъ Сабаудзькимъ. Небожчикъ вытоптавъ пятами ямку у камѣннôй пôдлозѣ, натеръ ланцюгомъ слѣдокъ, на скôльки мавъ сердечный простору — немаложъ вытерпѣвъ сѣрома! Шѣсть рокôвъ тримавъ его на привязѣ безбожный Неронецъ Савойській, докиль Господь Богъ помилувавъ нещасливого Bonnivard-а: загудѣли мѣжъ Вальдейськими Альпами Женевськѝ та Берненськѝ сурмачѣ — храбрѝ Гельвецькѝ вояки побили войсько князьке, та й уломившися у замокъ Шильонській освободили свого мученника, одвели умерати на родинѣ. За довгенько рокôвъ пôсля, Британській Кобзарь глядѣвъ тую пôдземну темницю, на стовпѣ написавъ Byron, а потôмъ звѣковѣчивъ Bonnivarda славною пѣснею „the prisonnier of Chillon." Страшно подумати, якую кривду дѣють людямъ люде: того рѣжуть, того вяжуть, — той самъ себе губить. Але-жъ за тотѝ Швейцарськи та инчѝ подѣѣ згадують та споминають не йно у самôй околицѣ, де таке дѣялося — описують та спѣвають

за Bonnivard-овû муки на усѣлякихъ мовахъ; мало найдешъ письменного чоловѣка, щобъ не читавъ Байрона, щобъ не здивувався надъ его пѣснями. Але подивѣтеся-жъ лишень на восходъ сонця, попытайте у темниць бѣсурманськихъ, чи мало-жъ тамъ погибло нашого хрещеного народа? Ба не треба и такечки далеко глядѣти, – цѣлый народъ прикованый зо 300 роковъ ланцюгами неволѣ; тьмою средновѣчнои неволѣ замѣшенъ у чорне болото! Нѣжоденъ спѣвака французькій або нѣмецькій не стане прославляти нашихъ Украинськихъ мученниковъ за вѣру и правду! За нашихъ славныхъ ватажковъ и гетьмановъ ледве не замовкли кобзарськû думы. Нашихъ Гайдамаковъ боронять намъ и споминаты, горшъ якъ тыхъ Чешськихъ Таборитовъ бувало заказували згадувати. За Бушанську Сотничиху досиль не спѣвали навѣть свои доморослû Бояны. За Мазепу правда щось пописавъ Англичанинъ, але невидко, щобъ знався справдѣ зъ нашимъ горькимъ смуткомъ. Тараса Шевченка узы, анѣ Тараненковû подѣ не роскаже нѣхто просвѣщеными мовами. Завдають чимало въ некруты безъ зачоту, мучять по арештанськихъ комитетахъ; — нѣхто-жъ не стане писати „the prisionniers of Таганьча, of Кореунь, of Жабокричъ“—имъ байдуже, якъ панська воля спроваджа 140 екзекуцій у Подолья; — имъ всѣ Одарки, Сестры, Марусѣ — то хлопськû байки; Явдоха Долинщанька, Тодоръ Бушакъ — пуста химера, выдумка пяного хлопомана!...

Вернувшися зъ Шильону, зачавъ якось читати Les miserables Victor-a Hugo — сподобались менѣ вони дуже; хотѣлося зъ-разу переложить ихъ у нашу рôдну беседу: такъ, цуръ ему! хиба-жъ таки у насъ немає своихъ бѣдолаховъ ближче? Чи то хто видѣвъ на светѣ, щобъ перекладать зъ заграничнихъ мовъ до нашои „powiatowszczyzny Świętojursko-mużyckiej,“ або въ „мѣстное нарѣчіе югозападнихъ областей хлѣбопашственной полосы Россіи“! Панночки нашû лѣпше бъ читали французькû романсы въ польскому або нѣмецькому переводѣ; а молодû парубки най часу не гають за хлопськими писульками, хоть на примѣръ акъ тая „Основа“ або тіи „Вечерницѣ“ — вже мы безъ того повыходили зо школъ дуже учеными; а кого досиль не навчили розуму, той хутчѣй хапайсь за ремесло, абы якъ-небудь роздобуть ессенціонального Brodsinn-у. Смѣйтесь, людечки добрû, що напала на мене така хандра; нѣ, богме! то не хандра. На вô-що тôльки орудувати, щобъ злѣпить ще одну литературу межи всѣма старыми, що вже гніють ôдъ-коли по шахвахъ?!

Дивѣтеся жъ! онъ тотû Швейцары — якій собѣ невеличкій, та славный народецъ; дарма, що зъ трехъ мовъ по-трохи до купы зцѣплений. Вже мало зъ нихъ у Бернѣ одного всеучилища, бажають друге заложить у Лозаннѣ або у Женевѣ — та й нѣгде не вередують за тымъ, коли бъ у тому новому предподавалося у третѣй мовѣ Романськôй або Вельшськôй. Вони удовольняються тымъ, що учать у Бернѣ по нѣмецьки, а въ Лозаннѣ мабуть будуть по французьки, але вѣстимо-дѣло зъ Швейцарськимъ (т. е. мѣстнымъ) выговоромъ, якъ у нижчихъ парахвіяльныхъ або тривіяльныхъ школкахъ. Добра, скажете, порадонька! Здалобъ ся намъ у Кіевѣ та й у Львовѣ лѣпшого не бажати: абы насъ лишили учиться по московськи та по ляцьки — йно, сказано, зъ соблюденіємъ мѣстного Русинського выговору. Ходивъ я ще зъ однымъ тутешнимъ парубкомъ до шиночку, та й пьючи собѣ винце бачили мы трохи людей, пôдслухали, де-що вони балакають, чого бояться, чого бажають. Коли жъ годѣ Вамъ всенько разомъ росказувати; довôдно знаю, що докучить не-одному читать марудно росписану мою подорожь. Такъ выбачайте и прощавайте ажъ до нового рôчника „Вечерниць.“

Басарабецъ.

ДУМКА.

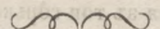
Ходжу-блуджу по дорозѣ,
Серденько ми млѣє,
Обернуся къ Буковинѣ,
Чи вѣтеръ не вѣє. — —
Анѣ вѣтеръ не повѣє,
Ôдки серце хоче:
Заплакавъ бы на доленьку,
Не служать вже очи.

Повѣй, вѣтре, повѣй буйный,
Ôдки тя чекаю,
Та привѣй ми хоть листочокъ
Зъ козацького краю —

А зъ нашои Буковины
Малевану квѣтку —
А ôдъ мои миленькои
Китайку-позлôтку,
Нехай очи повтераю,
Головоньку звяжу.

Нема кому поскаржитисъ —
Я квѣтоньцѣ скажу,
Вона скаже другимъ чѣчкамъ,
А другû знову далѣ — —
Будуть мое тяжке горе
Усѣ чѣчки знали.

Федьковичъ.

СЛÔВЦЕ ПРАВДЫ DZIENNIK-ОВИ LITERACK-ОМУ ПРО НАШОГО БАТЬКА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

(Продовжѣнье.)

У новôмъ тôмъ поетичнôмъ творѣ заговорила велика душа Тарасова по-великаньски; орлиниѝ крыла нашого Кобзаря розпялися широко и далеко. — Катерина, попередно написана, була, казавъ бись, малымъ тôлько прологомъ до тои великои историчнеи драмы (въ обширнѣйшôмъ значеню). Вузке мѣсце одинокого горюванья старыхъ родичѣвъ Катерины розширилося, и змѣнилося великимъ просторомъ, на котрôмъ тысячи бѣдныхъ людей мучилося несказаными болями, упадало пôдъ ярмомъ неволѣ и недолѣ; а шляхи, попомѣряниѝ безталанною Катериною, и порошениѝ ѣѣ слезою заступилися великимъ позорищемъ, въ котрому не слезы, а кровъ проливалася, въ котрому шукавъ собѣ бѣдный народъ, подобно якъ та Катерина, милого свому серцю, т. є. волѣ. —

Цѣха того нового Тарасового твору була та сама, якъ иншихъ его поемъ, т. є. те горе невсыпуще, та недоля, тиѝ злиднѣ, котриѝ затрувають намъ щастья, ôдберяють радôсть, якъ затрули вони тутъ молодымъ людямъ ихъ тихій рай, ихъ молодиѝ, щасливиѝ любощѣ. — Но горе те, котре придушало молодыхъ голубятъ, Ярему и Оксану, не було спроваджене, якъ у Катеринѣ, израдою самого коханка, а власнымъ его нещастьемъ: що мусѣвъ ôнъ бѣдолашній хилитися поганому жидови, мусѣвъ вдовольняти всякій его нечистый забагъ. — Жидъ отже, для котрого безталанній сѣромаха чувъ у своѣмъ серцѣ тôлько погорду и ненависть, єсть тутъ тымъ лицемъ, черезъ котрого розрывається молоде щастья. — Представленный ôнъ тутъ нѣбы одинъ, а говорить ôнъ за всѣхъ своихъ огидныхъ братôвъ. Но що-жъ були тодѣ Жиды для нашого народу? — Були то одниѝ зъ тыхъ мучителѣвъ народнихъ, одна часть тои поганѣ, що обсѣла и душила его; були то люде, що для огидного зыську вдовольняючи волю вельможныхъ своихъ протекторôвъ, дерли зъ народу нашого и шкуру и душу. Представивъ поетъ нашъ отже такого мучителя народного въ Лейбѣ; и на нѣмъ показавъ намъ всю величь нещастья и недолѣ нашого народу, коли такиѝ огидниѝ люде его мучать. — Той бо самъ Лейба, котрый перше Ярему катувавъ, котрый запровадивъ Ляхôвъ до Титаря, батька Оксаны; той самъ Лейба иде потôмъ, коли боязнь наповнила его мизерну душу, ѣѣ вызволяти зъ рукъ тыхъ самыхъ панôвъ. — Отже поправдѣ властивою перешкодою до щасливости Яремы и Оксаны, властивою отруєю ихъ тихого раю, ихъ любови святои, є загальна народня недоля, загальне народнє мучеництво. —

Абы увôльнитися зъ тои гôрькои недолѣ, абы здобути для себе и для своѝ Оксаночки щастья, полетѣвъ и нашъ Ярема туди, де на гвалтъ матери Украины всѣ ѣѣ сыны-орлята позлѣталися, абы покарати своихъ мучителѣвъ, ôддати имъ муки за муки. —

Отъ якъ чудовно повязана така проста подѣя зъ щоденного нашого житя зъ подѣєю великою всенародною! Отъ до якого значѣня пôднѣсъ поетъ нашъ тику просту историю! — А зробивъ ôнъ ту подѣю зъ нашои народнеи исторіи правдиво великою, бо вмѣшавъ у ню окрôмъ чужихъ Ляхôвъ, ще и другихъ нашихъ сусѣдôвъ, Москалѣвъ.

А таке завязанье не становить то истоту епосу? — Отъ и поправдѣ выйшовъ бы бувъ великій народній епосъ изъ тои исторіи, коли бъ сама подѣя кровава, страшна и раптовна не ôдобрала ему тои спокойности, котра у епосѣ займає важне мѣсце; коли-бъ власне его горемъ задавлене серце не прольялося въ жалобныхъ псальмахъ горюванья, а душа его люблячa коли-бъ не проказала була инколи зъ своеи стороны великиѝ слова помилуванья и пожалуванья надъ тыми окрутными людьми, що такъ немилосердно одинъ другого гублять.

Такимъ отже дѣломъ предорогимъ для нашои литературы заявився нашъ Кобзарь. —

(Конець буде въ додатку.)

АНТÔНЪ МИХАЙЛОВИЧЪ ТАНСЬКІЙ.

(Легенда.)

Давно се дѣялось; ще тогдѣ, якъ гетьманы заправляли Украиною, живъ на Вкраинѣ славный лыцарь, вельможный панъ полковникъ Кієвській, Антôнъ Михайловичъ Танській. Багато було у его людей и худобы; багато земель, селъ и хуторôвъ подарувавъ ему царь Петро; багато накуповавъ Танській, узявши за жѣнкою, Параскою Палѣѣвною, посагу двѣ куфы польского золота и срѣбла, а ще бôльшъ однявъ ôнъ, гвалтомъ, одъ убогихъ козакôвъ и посполитыхъ.

Знали и поважали Танського въ Украинѣ и Польщѣ; ходила чутка про его щедрôсть и прихильнôсть до вѣры православнои и по далекихъ земляхъ турецькихъ, де ворогъ Христа мордує Христіянина.

Частенько ôдтиля, зъ обытелей сербськихъ и болгарськихъ, а найбôльшъ зъ горы Атонськои, прієздили до насъ, на Украину, ченцѣ, и нѣколи не вертались додому безъ багатыхъ дарôвъ; щедро надѣлявъ побожный Украинець своихъ безталаннихъ братôвъ. Чи мало попередававъ и Танській грошей и подарункôвъ на Атонську гору; имя его поминилось тамъ мѣжъ строителями и благотворителями храма сего.

Разъ якось, велика халепа постигла Атонську обытель. Ватага навѣженныхъ бѣсурманôвъ поруйновала церквы, пообдерала ризы зъ иконъ и забрала церковный скарбъ. Ченцѣ поховались по горахъ, да байракахъ, а якъ ôдôйшли вороги, зôбрались на руинахъ плакати, да сумувати.

„Не журѣться, дѣти,“ почавъ сивый якъ голубъ игуменъ: „отчаянье — великій грѣхъ! Се намъ за нашѝ грѣхи пославъ Господь; не плачте, бо ще живуть въ Московщинѣ и Украинѣ божѝ душѣ, — вони пособлять намъ и, може, коли божа милость, знову во славу его одправлятимемъ службу на нашôй святôй горѣ.“ Благословивъ ôнъ трохъ ченцѣвъ и пославъ ихъ у Москву и на Вкраину.

Холонуло серце землякôвъ нашихъ, слухаючи оповѣданья ченцѣвъ. Останній шелягъ давала имъ бѣдна удова; повною жменею сыпавъ вельможный панъ золото у черничѝ капшуки; церквы и манастырѣ давали свои сосуды; Антôнъ Танській подарувавъ барило червôнцѣвъ. У его ховали монахи свôй скарбъ и знову росходились, щобъ зôбрати ще бôльше. Дивувався Танській, дивлючись на те золото: „уся моя худоба,“ думавъ ôнъ, „не вынесе проти сего.“ Заздрôсть и скнарôсть дерли его за серце.... Отъ, привезли ченцѣ и остатнѝ грошѣ, щобъ зôбрати усе до купы и у ранцѣ рушити за границю. Пôдойшовъ Танській пôдъ благословеніе и привѣтавъ ихъ, якъ дорогихъ гостей.

Настала нôчъ. Позасыпали ченцѣ, а Танській не спить: ходить и ходить ôнъ по свѣтлицѣ и думаe тяжку думу. Передъ свѣтомъ кличе ôнъ до себе слугъ своихъ, братôвъ Петра да Семена Недовѣркôвъ и Матвея Скарбовського.

„Здоровѝ були, вѣрнѝ мои слуги,“ озвався до ихъ панъ, да наче не своимъ голосомъ. „Уранцѣ поѣдете вы у слѣдъ за ченцями; велика филя на Днѣпрѣ, часомъ потопляться; дивѣться-жъ, щобъ були цѣлѝ ихъ грошѣ. Молитимемось за ихъ душѣ, а грошѣ оддасте минѣ.“

Знаe Танській кому й казатя таки речи. Обыдва браты — перехрещенѝ Татаре, а Скарбовській — недоляшокъ; служивъ ôнъ, колись, у гетьмана Потоцького, якъ той ходивъ пôдъ Хвастôвъ, укравъ у его грошѣ, утѣкъ до Палѣя, и переказавъ ему, де стоять Ляхи. Несподѣвано напавъ Палѣй на Ляхôвъ и вырубавъ ихъ у пень, а Скарбовського при собѣ зоставивъ.

— Добре, пане! — одказали слуги.

„Якъ буде усе гараздъ“, каже Танській, — „зроблю васъ сотниками и кожному подарую по хутору.“

Поѣхали у ранцѣ ченцѣ; поѣхали за ними и каты ихъ; наздогнали ихъ коло Днѣпра, повязали имъ руки, та й укинули зъ кручѣ у воду; забрали грошѣ и привезли до Танського. Справдивъ Танській своe слово: зробивъ ихъ сотниками, подарувавъ маeтности, да й ствявъ имъ головы у походѣ, буцѣмъ-то за зраду.

Думавъ Танській, що й не дознаються люде, де досягъ ôнъ таку силу грошей, одначе Богъ не попустивъ. Потонули два ченцѣ, а третій бувъ чоловѣкъ великои силы, порвавъ ôнъ веревки и переплывъ Днѣпро. Довго, безъ грошей и хлѣба, блукавъ ôнъ по чужихъ земляхъ, поки дôйшовъ до Атонськои горы и росказавъ, якъ що було.

Самъ игуменъ поѣхавъ на Вкраину.

Прiѣздить ôнъ до Танського, та й почавъ на самотѣ корити его: „Душегубче! татю! занапастивъ ты еси душѣ христіянськѝ, проливъ кровъ неповинну, обôкравъ церкву Божу. Покайся ще, поки часъ! Оддай тiи грошѣ, що втаивъ, та йди служити Богу: — може ôнъ ще помилуe тебе.“

„Якѝ грошѣ?“ пытаe Танській: „одкаснись, божевôльный старче!“

Тяжко заплакавъ старый игуменъ, — бачить ôнъ, що дiяволъ онанувавъ душею Танського: — „Оддай хочъ половину, коли не хочешъ покаятись. Оддай хочъ сосуды церковнѝ.“

„Не дамъ тобѣ нѣчого, бо нема у мене нѣ грошей, нѣ сосудôвъ вашихъ,“ одказавъ ему Танській.

Перехристився старый игуменъ, та й одôйшовъ собѣ. Ставъ на высокôй могилѣ и принародно наложивъ на Танського таку клятву:

— За те, що Антôнъ Танській занапастивъ неповиннѝ душѣ, втаивъ церковнѝ грошѣ, земля его непрiйматиме; добро его, придбане неправдою, счезне, яко воскъ отъ лиця огня, перейде икъ чужимъ людямъ, и рôдъ его на-нѣвечъ зведеться.

Сумно стало людямъ, якъ почули такѝ речи; одинъ тôльки Танській не йме имъ вѣры, пье, бенкетуe, и дере людей ще гôршъ. Такъ и вмеръ, не покаявшись.

Поховали его сыны; ще не вспѣли и добромъ подѣлитись, якъ щось страшне почало дѣятись. Тôльки-що зайде сонце и трохи притемнѣe, якъ изъ домовины вылазить старый полковникъ: борода по поясъ, очи палають пекельнымъ огнемъ, зъ рота поломья сапле, права рука на серцѣ, въ лѣвôй перначь (знакъ полковничего достоинства) держить и ходить, ажъ поки пѣвнѣ не заспѣвають, а тодѣ застогне такъ, що чубъ у гору лѣзе, — и знову лягови́ться въ домовину.

Думали-гадали сыны, що робити, — бачутъ, що правду казавъ пророкъ-игуменъ. Позвали печерського архимандрита, роскопали могилу, ажъ лежить старый Танській, неначе живый, — тôльки борода одросла и кôгтѣ повыростали. Узяли сыны осиковый кôлъ и пробили Танського наскрôзь, а архимандритъ прочитавъ молитву и положивъ заклятьe, щобъ не выходивъ бôльшъ изъ домовины.

И теперъ старѝ дюде показують ту могилу, де проклявъ Танського игуменъ; да часомъ, о-пôвночи, щось страшно, страшно стогне пôдъ землею, неначе терпить несказанну муку.

Митро Олельковичъ.

ЛИТЕРАТУРНИ ВѢСТИ.

— Камиль де Бельe выдаe (у Дзвонковського) „Album Kijowa“ зъ котрого вийшло уже кôлька выпускôвъ. Выпускъ II. обнимаe шѣсть видôвъ и текстъ, обзна-

комляючій зъ мѣсцевостью Кіева. Въ переднѣмъ словѣ заповѣдае авторъ бôльшихъ розмѣрôвъ студія о „кіѣськôй Руси."—

Незабаромъ мае выйти зъ друку: Enumeratio Lepidopterorum Haliciae orientalis, auctore Maximiliano Siła Nowicki. Leopoli in 8vo.— Въ тôмъ дѣлѣ описавъ п. проф. Новицькій науковымъ, латиньскимъ языкомъ до пôвтора тысячѣ мотылѣвъ денныхъ и нôчныхъ, восточнôй Галиччинѣ властивыхъ, а межи тыми и багато новыхъ, ще не описаныхъ до теперъ.

ВСЯЧИНА.

Людській животъ. Найновѣйшй статистичнй поданья утверджають, що говориться на земли въ 3064 нарѣчіяхъ, а народы тыми нарѣчіями говорячй вызкають бôльше, якъ 1000 вѣроисповѣданій. Пересѣчне число живота є 33 лѣтъ. Четвертина людей умерае передъ 7, а половина передъ 17. рокомъ. Зъ 1000 людей доживае ледве одинъ 100 лѣтъ, а зъ 100 людей тôлько шеста часть 65., наконець зъ межи 500 ледве одинъ доживае 80. року.

На цѣлôй земли є до 1000 миліонôвъ жителѣвъ. Зъ нихъ умерае рôчно 333,333.333, а всякій день 91.824, всяку годину 3730, всяку хвилю 60. Але все то скоро доповняється однакимъ породомъ.

Поправка. У попереднѣмъ числѣ въ оповѣданю „Зъ дороги" на ст. 357. въ 2. ôддѣлѣ замѣсть дешегрейлу належить читати душегрейку.

ЗАПРОСИНЫ ДО ПЕРЕДПЛАТЫ.

Зъ 1. Сѣчнемъ 1863 р. зачинається II. рочникъ нашого литературнего письма. Мимо такъ непріязныхъ околичностей, мимо тôлько перепонъ — мы таки устоялись, мы найшли симпатію въ народѣ межи старшими и молодшими, въ Галичѣ и на Украинѣ, що доказуе, що гадка, за котру мы стоимо, є справдѣ щиро-народня. Численнй листы, яки дôстаємо зъ провинціи, и матеріялы, якихъ удалось намъ нагромадити послѣдними часами, дають намъ поруку, що „Вечерницѣ" зъ новымъ рокомъ розживуться такожъ новымъ и крѣпшимъ житьямъ, що заговорять голосно та смѣло рôднымъ нашимъ словомъ, не нарушаючи однакожъ миру, котрый удалось намъ уже ôдъ части утвердити, пôдмагаючи и доповняючи молодши ôдъ нашихъ „Вечерниць" письма руськи, и ожидаючи ôдъ ихъ такожъ взаимности. Всяку пряму полемику зъ руськими письмами выключаємо зъ „Вечерниць", а навѣть въ крайныхъ злучаяхъ ограничимось на ôдповѣди коротеньки, ненарушаючи поваги письма руського. — При ôдповѣднôмъ числѣ предплатителѣвъ будемъ старатись побôльшити форматъ нашого письма, не пôдвышшаючи цѣны, що же тыкаєсь додаткôвъ, яки нашимъ предплатителямъ належаться, то постараємось дати ихъ по новôмъ роцѣ. Тіи же, котри не бажали бъ передплачувати дальше, дôстануть 4 першихъ аркушôвъ зъ II. рочника „Вечерниць", такъ що нихто зъ предплатившихъ не понесе найменшои шкоды. При тôмъ ôдзываємось до всѣхъ, що порозумѣли та полюбили нашу гадку, взываючи ихъ до вспôльнои працѣ и взаимнои пôдмоги справѣ, котра не є и не може бути справою самои редакціи, а справою всѣхъ, котрымъ вона пристае до розуму и серця. Лишень вспôльными силами и взаимною порадою можемо поступати у передъ. Про те лучѣмся дружнею звязею, дѣлаймо все спôльно, ступаймо помалу а певно, въ тôй сильнôй вѣрѣ, що якъ кожда, такъ и наша правда устоятись мусить, — а тогдѣ вона й справдѣ устоиться!

Наконець просимо надôслати предплату якъ найскорше, щобысьмо знали, кôлько друкувати, та якъ пôсля того урядити нашу експедицію.

Редакція „Вечерниць."

Съ причины Рôздвяныхъ святъ выходить се число у пятницю.

Цѣна передплаты.

Для Львова	за рôкъ 4 р 50 кр.;	за пôвъ року 2 р. 30 кр.;	за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львôвъ	„ 5 „ — „	„ 2 „ 60 „	„ 1 „ 40 „

Передплату ôдбирае: Панъ Михаилъ Косакъ пôдъ Ч. 588¼ у Львовѣ.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ. Головный сотрудникъ Володимѣръ Шашкевичъ.

Въ печатнѣ Михаила Ф. Порембы.